

הבלש שמפיניון ותעלומת העגבניות הגנובות

כתבה: נעמי בן-גור
איורים: דני קרמן
הוצאת הקיבוץ המאוחד, קריאת-כיף 2011

על הספר

נעמי בן גור יצרה תעלומה בלשית המתרחשת בשכונה עירונית. הבלש שמפיניון והעוזרת שלו, שרון בת השמונה והכלב שלה, מיץ, עוזרים לגברת תפוחי, מוכרת הירקות, לגלות מי גונב את ארגזי העגבניות מחנות הירקות שלה. לעזרתם באים גם השכנה דנה, רן, האמן השכונתי, מנהלת בית הספר המבינה ורופאה שאפשר לומר לה סודות. שרון בעזרת הבלש שמפיניון מצליחים לאחות את חלקי המידע עד לפתרון ולסוף המפתיע של הסיפור. זהו סיפור אנושי על ידידות, קבלה ועזרה הדדית.

הפעלות

שאלות לקוראים

- מי הם הגיבורים הראשיים של הסיפור?
- מה רצתה גברת תפוחי מהבלש שמפיניון?
- מה היו הרמזים שבעזרתם הצליחה שרון לגלות מי הוא הגנב?
- מדוע היססה שרון לגלות את זהותו של הגנב?
- בעמוד 81 בספר מספרת אמה של שרון לבתה את סיפור הסנדלר והגמדים. ספרו את הסיפור. כיצד השפיע הסיפור על תוכניותיה של שרון?

- בעמודים 89-90 מספרת המנהלת לשרון את האגדה על עוקבא הצדיק. ספרו את האגדה. כיצד האגדה מתקשרת למעשיהם של שרון וחבריה?
- אספו שמות של דמויות מתוך הספר שמשמעותם קשורה בירק או בפרי. מדוע, לדעתכם, משתמשת הסופרת בשמות אלה?
- האם בזמן הקריאה הצלחתם גם אתם לגלות מי הוא הגנב?
- בספר יש, למעשה, שתי עלילות, מהן?
- כיצד שתי העלילות קשורות זו לזו?
- מה למדתם מתוך הקריאה בספר הזה?

תיאור דמות:

- תארו את דמותו של הבלש שמפיניון. (כיצד הוא נראה, מה לבש, איך התנהג,)
- בחרו את אחת הדמויות הנוספות בסיפור ותארו אותה, כיצד היא נראית, מה הן תכונותיה, איך היא מתנהגת, מה מטריד אותה)

דילמה (למורה)

הספר מאפשר בצורה ברורה את הצגת המושג **דילמה** בפני הקוראים הצעירים. זהו מצב שבו יש (לפחות) שתי דרכי פעולה אפשריות, המנוגדות זו לזו, כמו, למשל, האם להסגיר אדם שגנב כדי לתת אוכל לילדים רעבים. במצב של דילמה חייבים לבחור באחת מן הדרכים ולא בשתייהן.

לדילמה אין פתרון אחד "מובהק" שהוא ה"נכון". לכל בחירה יש הצדקה משלה דילמות מהסוג הזה נקראות: "דילמות מוסריות".

הדילמה של שרון

שלב א

(התייחסו לפרק *שרון מלשינון* עמ' 60) המורה תבקש מן הילדים לקרוא שוב את הפרק.

שלב ב- עבודה אישית

הקוראים יקבלו את הדף הבא:

נושא הדילמה

אפשרות ב

אפשרות א

פתרונות לאפשרות ב

פתרונות לאפשרות א

הפתרון שלי לבעיה הוא:

שלב ג

דיון במליאה. הילדים יציגו את הפתרונות שלהם לדילמה, לאחר דיון קבוצתי יחליטו על הפתרון שבעיניהם נראה הכי נכון.

הערה למורה: בספר מצויות דילמות נוספות שאפשר לתת לילדים לזהות אותן ולמצוא להם פתרונות.

משפט ציבורי: האם מיכאל הוא גנב? (למורה)

המורה תסביר לקוראים כיצד מתנהל משפט. מהו תפקידו של הסנגור, מהו תפקידו של הקטגור. **מהלך המשפט:**

קבוצה של 5 ילדים יהיו הסנגורים. הם יחפשו נימוקים להצדקת מעשיו של מיכאל. קבוצה של 5 ילדים יהיו הקטגורים וימצאו נימוקים נגד מעשיו של מיכאל. הסנגורים והקטגורים יביאו את הנימוקים שלהם בפני המליאה. המליאה תדון בנימוקים שהוצגו ובהצבעה תחליט **האם מיכאל הוא גנב?**

נתינה (למורה)

הסיפור מציג את רעיון הנתינה באופן נרחב. הזדמנות לשיחה על הנושא. חומר מעניין אפשר למצוא באתר הבא שמציע תכנים והפעלות:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/Hevra/MafteachHalev/ChodeshAdar.htm>

א.הפעלות בעזרת אימרות (בהנחיית המורה)

1. הסופר עמוס עוז אומר באחד מנאומיו:

"אדם חייב לעשות למען האחרים ולא להעלים עין; אם הוא רואה שריפה, עליו לנסות ולכבות אותה; אם אין ברשותו דלי מים, הוא יכול להשתמש בכוס; אם אין לו כוס, יש לו כף, ואם אין לו כף - אז יש לו כפית".

<http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A2%D7%9E%D7%95%D7%A1%D7%A2%D7%95%D7%96>

• בציטוט זה משתמש הסופר בדימוי של שריפה ומכבי שריפה. בחרו ממחסן

המילים את המילה המתאימה ביותר:

במקום שריפה אפשר לומר _____

(צורך, מחסור, קושי, שמחה, עצב)

- מה, לדעתכם, מתאר באימרה זו דלי המים?
- מה, לפי דעתכם, מתארות הכוס, הכף והכפית?

2. הסופר וכותב המשלים היווני, אייזופוס כתב:

"מעשה נדיב, קטן ככל שיהיה, לעולם אינו מתבזבז".

- למה התכוון אייזופוס כאשר אמר את המשפט הזה?
 - איך, לפי דעתכם, מתקשר המשפט הזה לאימרה של הסופר עמוס עוז?
3. הנזירה, אמא תרזה, שחיה שנים רבות בין אנשים עניים מאוד, עזרה להם כל חייה, אמרה: "מי שנותן מתוך שמחה, נותן הכי הרבה".
- מה הכוונה של אמא תרזה במשפט הזה, איך הוא מתקשר לסיפור שלנו?
- הערה:
- באתר דףדף <http://www.dafdaf.co.il> יש ביקורת והפעלות על הספר משלי איזופוס ועל הספר סומכי של עמוס עוז.

ב. דיון במליאה בצירופי המילים הבאות:

מתן בסתר

המורה תסביר את הרעיון של מתן בסתר. חומר בנושא זה אפשר למצוא באתר

<http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=2613>

לא להלבין פני חבר

המורה תסביר את פירוש צירוף המילים: "לא להלבין פני חבר ברבים": לא לבייש חבר. ייערך דיון במליאה:

1. מה הקשר בין שני צירופי המילים: "מתן בסתר" ו"לא להלבין פני חבר"?
2. מה הקשר בין שני צירופי המילים האלה לסיפור הזה?

צירופי לשון (פעילות לקוראים)

במהלך הסיפור נפגשתם בצירופי לשון לא מעטים. לפניכם מספר צירופי לשון. כתבו את פירושם או מתי משתמשים בהם, אתם יכולים להביא דוגמאות. גם אם צירוף הלשון לא כל כך ברור נסו לפרש אותו על פי ההקשר שבו הוא מופיע.

1. כל הכבוד ... (עמ' 14)
2. האמת נמצאת בפרטים הקטנים (עמ' 15)
3. לגלות קצה חוט (עמ' 43 עמ' 45)
4. מעז יצא מתוק (עמ' 57)
5. אם אין קמח אין תורה (עמ' 66)
6. ואהבת לרעך כמוך (עמ' 85)

7. נאה דורש ונאה מקיים (עמ' 85)
8. מסודרים כמו בבית מרקחת (עמ' 92)

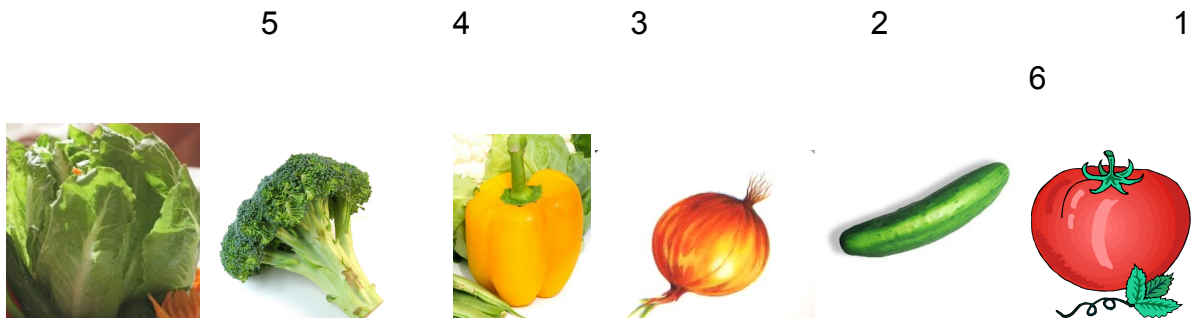
סלט - ירקות, פירות, שורשים, עלים וגבעולים (פעילות לילדים)

בספר בעמ' 20 כתוב:

"הפרי מבשיל עם זרעים בפנים, לכן גם המלפפון וגם האבוקדו נחשבים לפירות. ירק זה החלק של הצמח שאנחנו אוכלים. אנחנו אוכלים את השורש של הגזר, את עלי הכרוב, את הפרחים של הכרובית. לכן אף על פי שהעגבנייה היא פרי, כי יש לה גרעינים בפנים, היא גם ירק, כי זה החלק הנאכל של הצמח."

סלט ירקות

על פי קטע זה הכינו סלט ירקות לארוחת ערב, באילו צמחים מתוך התמונות הבאות תשתמשו להכנת סלט שיהיה רק על בסיס ירקות? רשמו את המספרים המתאימים.

תפזורת

בתפזורת שלפניכם מסתתרים צמחי מאכל לא מעטים. מצאו אותם. כתבו את הצמחים שמצאתם ומיינו אותם לפי: ירק, שורש, עלים, גבעולים. השוו עם חבריכם.

ח	צ	מ	ל	פ	פ	ו	נ	ב	ל
כ	ס	ו	ב	ר	ו	ק	ו	ל	י
ר	ג	מ	ע	ג	ב	נ	י	ה	ט
ו	צ	ל	מ	ר	ג	מ	ב	ה	ח
ב	ל	ה	ד	ת	פ	ו	ז	ש	מ
י	י	פ	ל	פ	ל	ק	ג	ז	ר
ת	צ	א	ב	ט	י	ח	ב	צ	ל
ו	ח	ס	ה	ל	י	נ	י	מ	מ
פ	ע	ס	נ	ל	י	מ	ו	נ	ש

שמחה יבולים (עמ' 43)

שרון מוצאת פיסות נייר זרוקות ומהן מרכיבה את צירוף המילים:

שמחה יבולים

נסו לחבר מילים רבות ככל האפשר מצירוף מילים זה. השוו עם חבריכם.

כותרות עיתונים

בעמוד 95 מתאר הספר כותרות של עיתונים המתארות את מעשיו של מיכאל ואת הפרס שניתן לו. למשל: "האיינשטיין של העגבניות".

- חברו כותרות מתאימות לעלילת שרון וחבריה כפי שהן תופענה בעיתונים.
- כתבו כתבה לעיתון ובה תיאור העלילה מנקודת מבטו של העיתונאי.

הכינו: ד"ר רחל עזוז

ד"ר איה מרבך

מתקרות סדרת ספרי הלימוד "לשון ועוד"